

Kriz yılında sanayici rekor kârlılığa ulaştı

recep@aydinlikgazete.com

Recep Erçin

Tüpraş

Kovid-19 krizinin etkili olduğu 2020 yılında Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunun özkaynak kârlılığı yüzde 22.7 ile zirveye çıktı. Sağlanan destek kredi olanakları ile sanayicinin kısa vadeli mali borçlarının bilançodaki payı geriledi

Istihdam sayısı arttı verimlilik ivme kaybetti

GEÇEN yıl zor koşullarda sanayiye sağlanan uygun kredi imkanları boşa gitmedi. Türkiye ekonomisi Çin'den sonra büyüyen tek kayda değer büyüklüğe sahip ekonomi olurken sanayiciler de istihdamlarını artırdılar. En büyük 500 sanayi kuruluşu içindeki özel şirketlerin istihdamı geçen yıl yüzde 2.9 oranında arttı. Toplam çalışan sayısı özel sektör sanayi kuruluşlarında böylece 678 bin 917ye çıktı. 2019'daki artış yüzde 1.3'tü. Elbette bu artış oranları düşük. Ancak toplam sanayi büyümesinin yüzde 2 olduğu ortamda yüzde 2.9'luk artışın hatırı sayılır. Maaş ve ücret ödemelerindeki artış ise yüzde 14.3 ile sınırlı kaldı. Bu yüzde 14.6'lık 2020 enflasyonunun bir

miktar altında. Maaş ve ücret artışları 2019'da yüzde 21.3 olmuştur. Çalışan sayısı artarken maaş ve ücret artışının reel anlamda azalması yıl boyunca kamu tarafından sağlanan kısa çalışma ödeneği desteği, kapalı dönemlerde ücretsiz izinlerle açıklanabilir. Yine raporda yer alan bilgiye göre işgücü verimliliğindeki artış 2020'de yüzde 11.8 oldu. Çalışan başına üretimden net satışlardaki artış 2018'de yüzde 31.3, 2019'da yüzde 15.4 iken 2020'de yüzde 12.1'de kaldı. Raporda bu durum salgın nedeniyle üretimde yaşanan kesintilere ve çalışanların yaşadığı sağlık sorunlarına bağlandı.

ISTANBUL Sanayi Odası (ISO) yarım asırdır yayımladığı ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu raporunu dün açıkladı. ISO Başkanı **Erdal Bahçivan**'ın ISO Meclis salonunda dar bir katılımla düzenlenen toplantıda kamuoyunun bilgisine sunduğu rapora göre, Kovid-19 salgın etkileri nedeniyle zor geçen 2020 yılında dev sanayi kuruluşlarının bilançolarında ise kısmi düzelmeler olduğu görüldü. Raporda yer alan finansal tablolara göre 500 devin özkaynak kârlılık oranı 2020'de yüzde 22.7ye çıktı. Bu oran 2019'da yüzde 18.6 düzeyindeydi. 2011'den bu yana baktığımızda yüzde 22.7'lik oran son yılların en yüksek özkaynak kârlılığı olarak kayıtlara geçti. Aynı yılda 500 dev sanayi kuruluşunun özkaynakları reel olarak yüzde 7.5 oranında yükseldi. Özkaynaklar 2019'da reel olarak yüzde 2 artmış, 2018'de ise yüzde 8.5 azalmıştı. Devlerin toplam vergi öncesi karı geçen yıl yüzde 50.1 oranında arttı ve 92.5 milyar TL oldu.

REZERVLER NE İÇİN HARCANDI?

Gelelim dalgalı dönemlerde öteden beri sanayicilerin finansal dengelerini aşındıran yüksek kaldıraç yani borçluluk oranlarına. Rapora göre sanayicinin mali borçları geçen yıl yüzde 23 arttı. Mali borçların toplam borçlar içerisinde payı yüzde değişimerek yüzde 56.7 olarak kaldı. 2017 ve 2018 yıllarında kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içerisinde payı sırasıyla yüzde 41.9 ve yüzde 45.3'e çıkmıştı. 2020'de bu oran yüzde 41.2'de kaldı. Kısa vadeli mali borçlar finansman yönetimi anlamında kritik önemde. Her mali işlemle müdürünün bildiği ve vurguladığı üzere şirketler borçtan değil nakit akışı krizi yüzünden iflas ederler. Bu en karlı şirketlerin bile başına gelebilir. Bu anlamda 2020 yılında rezervleri yakmak uğruna reel sektöre sağlanan negatif reel faizli likidite desteğinin ISO 500'deki yansımaları görüyoruz. Daha önce Merkez Bankası'nın açıkladığı reel kesim döviz açık pozisyonu verilerinde de reel kesimin döviz açık pozisyonunun ciddi düzeyde azaldığını gözlemlemiş sizlere aktarmıştık. Raporda kısa vadeli mali borçların

toplam mali borçlar içindeki payının azalmasına ilişkin şu yorum yer alıyor: "Gerilemede iki unsur etkili oldu. İlki kısa vadeye yığılan mali borçların bir bölümü yeniden yapılandırılarak orta-uzun vadeli mali borçlar haline getirilmiştir. Diğeri ise 2019 yılının ikinci yarısından itibaren finansal koşullardaki göreceli iyileşme ile uzun vadeli kredi olanaklarının yeniden artmış olmasıdır. 2020 yılında ise kamunun başlattığı ve çoğu orta vadeli olan kredi paketleri uygulaması ile sanayi kuruluşlarının kredi imkanları genişlemiştir... Kredi paketlerine yoğun talep gerçekleşmiştir."

KÂRIN YÜZDE 62'Sİ FAİZE GİTTİ

Elbette sanayi kuruluşlarının borçluluk rasyolarında yapılandırılmalı ve kredi destekleri ile bir miktar düzelmeye olsa da örneğin kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlara oranı 2016'daki yüzde 37.8'lik seviyenin üzerinde. 2020 itibarıyla sanayi sektörünün yurt içinde kullandığı kredi büyüklüğü yüzde 32.9 artarak 1 trilyon lirayı aştı. Toplam borç tutarı ise 881 milyar TL olarak kaydedildi. Kaynak yapısı incelendiğinde sanayi kuruluşlarının borçluluk oranı yüzde 68.4 olarak ölçüldü ve 2019 ile aynı kaldı. Bu oran 2011'de yüzde 53.7ydi. Sanayinin son yıllarda ne derece borçlandığı bu tablodan da anlaşılabilir. Yüksek borçluluk yüzünden sanayicinin faiz giderleri 2018 yılında yüzde 110.3 artmıştı. Bu oran 2019'da yüzde 0.8, 2020'de ise yüzde 23.6 oldu. Buna göre 2019'a göre faize ödenen tutar artsa da 2018'e göre artış kabul edilebilir seviyede kaldı. Sanayicinin toplam finansman giderlerinin faaliyet karına oranı yüzde 62.2'ye indi. 2019'da yüzde 69.3 ve 2018'de yüzde 88.9'du. Sanayici geçen yıl 88.8 milyar TL finansman gideri yazdı. Geçen yıl Kovid etkisi yüzünden dış pazarlarda daralma olması 500 devin ihracatının yüzde 12.8 azalması 64.1 milyar dolarda kalmasına neden oldu. Sanayi kuruluşlarının üretimden satışları geçen yıl yüzde 15.3 artarak 1 trilyon 178 milyar TL'ye ulaştı. Üretimden satışları reel değişimine baktığımızda 2017'de yüzde 19 iken yıllar itibarıyla azalarak 2020'de yüzde 0.6'ya kadar gerilediği görülmüştür.

Gizemli şirket İstanbul Altın Rafinerisi

ISO 500 listesine göre Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu 58.5 milyar TL'lik net üretimden satış tutarı ile TÜPRAŞ oldu. Bunu Ford, Oyak-Renault ve Toyota izledi. Listenin beşinci sırasında ise isminin açıklanmamasını isteyen bir şirket yer aldı. Bu şirket 2019'da listede dokuzuncu sırada yer alıyordu. 2018'de ise listede yoktu. Şirketin faaliyet kodu ve Nace koduna baktığımızda listede 337. sırada yer alan Dünya Uluslararası Mücevherat ve Kuyumculuk ile aynı kodlara sahip. Yani altın ve kuyum sektörü. Bu şirket beş ayrı şirketin yer aldığı mücevher, bijuteri eşyaları ve ilgili ürünlerin imalatına sektörde yer alıyor. Burada liste başı. Bu listede Arpaş İhracat İthalat ve Pazarlama, Onsa Rafineri, Dünya Uluslararası Mücevherat ve Kuyumculuk, Mioro Hediyelik Eşya yer alıyor. Bu liste dışında faaliyet kodu farklı olduğu için (Ana metal sanayi) Gram Altın Pazarlama da ISO 500'de 19 sırada görünüyor. Bu şirket 2019'da listede yokmuş. 500 dev sıralamasında son iki yılda hızla yükselen ve ilk 5'e giren bu gizemli özel sektör şirketinin Ahlatçı Me-

tal Rafineri olduğunu düşündük. Çünkü 2019 yılına ait Capital 500 listesinde Ahlatçı Kuyumculuk 34.7 milyar TL'lik ciro ile sekizinci sırada yer aldı. Yine Ahlatçı Metal Rafineri A.Ş. ise Fortune 500 2019 listesinde 12. sırada yer aldı. Konuya ilişkin Ahlatçı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Ahlatçı ile görüştüğümüzde ismi gizlenen şirketin kendileri ol-

madığını çünkü kendilerinin her zaman şirket bilgilerini paylaşmakta açık olduklarını aktardı. Buna göre devler arasında beşinci sırada yer alabilecek bir tek seçene kalyorodu; o da İstanbul Altın Rafinerisi. 2018 yılında 7.5 milyar TL net üretimden satışlar ile listede 16. sırada yer alan İstanbul Altın Rafinerisi'nin adı 2019 ve 2020 listelerinde taradığımızda bulunamadık. Şirketin faaliyet kodu olan Nace 32.1 ve ISIC 390 da birbirini tutuyor. Buna göre geçen yıl 25.2 milyar dolarla rekor altın ithal eden ve Merkez Bankası altın rezervlerini artıran Türkiye'de halk da altın varlıklarını artırınca rafinerinin cirosunda ciddi bir artış yaşanmış görünüyor.

2020 YILININ EN BÜYÜK 10 SANAYİ KURULUŞU	
Şirket	Net Üretimden Satışları (Milyar TL)
TÜPRAŞ	58.500.000.000
FORD	34.700.000.000
OYAK-RENAULT	34.700.000.000
TOYOTA	34.700.000.000
...	...

Belge alıyorlar yatırım yapmıyorlar

TOPLANTIDA konuşan İstanbul Sanayi Odası Başkanı **Erdal Bahçivan**, sonular üzere sanayicilerin hammadde almalarında yaşadığı sıkıntılardan söz etti. Geçen yıl elde edilen karlılıkları hammadde yönetimindeki becerikliliğe bağlayan Başkan Bahçivan'a gıda sektöründe yaşanan enflasyona kıyasla karlılığı en az olan sektörün gıda olduğunu hatırladığımızda; "Hammadde fiyat

artışlarının nihai ürünler üzerine yansıtılmadığını ve sanayicinin bu şekilde üretimini sürdürmeye çalıştığını" ifade etti. Bahçivan ayrıca, PMI verileri incelendiğinde Türk imalat sanayisinin performansı en düşük ülkelerden biri olduğuna işaret ederek, "Asla ve asla yüksek enflasyon ortamında yaşamak istemiyoruz. Tesvik belgelerinde artış var ama yatırımların fiyata dönmediğini görüyoruz" dedi.

